

Numărul 2.

Oradea-mare 14/27 ianuarie 1901.

Anul XXXVII.

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Noapte de vară.

Lacul n'are nici un val.
Nici un flutur nu-î pe plante.
Trestile elegante
N'aud cântec de caval.

Vin amantii la amante
Luna-n cerul negru-pal,
Seamănă cu un opal,
Cercuit de diamante.

Și mirosul de petuni
Se preface-n cloroform,
Noaptea pare un enorm

Gtulgiu, pentru toți nebunii.
„Toate dorm“, îngână uniți...
— Numai florile nu dorm.

HARALAMB G. LECCA.

Din viață.

L-a ris — amar l-a ris copila
Când de tubirea lui i-a spus,
Cu plâns în ochi cerșindu-î mila ...
— L-a ris cu hohot ...

El s'a dus ...

— Trec anii. — El stors de sbuctumare,
În casa de nebuni ședea, ...
— Plângând ea îl cerșia tertare ...
El o privia năuc: ... zimbiă ...

OCTAVIAN.

Zece ani de mișcare literară in Transilvania. 1890—1900

— Material critic. —
(Urmare.)

În muncitor fecund și pricepător în direcția a-
ceasta este *Ioan Koevary* din Bihor. Aproape
în fiecare număr al „Gazetei“ de duminică el pub-
lică povești, doine, snoave și glume diferite, având
câtva timp chiar o rubrică specială „Din traista cu
minciunile“. Sînt foarte instructive aceste mici pub-
licațiuni și cu mult spirit din popor, redând pe ici-
colo nota satirică a țeranului român.¹ Iată și din
Koevary o pildă despre felul povestirii lui:

„Eră în duși reî Filimon Nojița, pe când lelea
Uța, o sabie ascuțită, începe a-l cihăi ca pe cățelul
cel ciung.

„Nojița, mâncat reu de daraverile muierii, as-
cultă, n'ascultă, cele mai multe le lăsă pe lângă
urechie; dar cum Doamne lelea Uța să mai înceteze
cu melița?

— „Tu moară 'n vînt“, zise Nojița, cătrănit că
nu mai ajungea la uscat cu ea, — „ține-ți pupăza,
că de-o fi să-ți pun eu pază, frică-mi e, că ți-or
prodî stăpâni de acasă“ ... etc.

În urma acestora amintim pe culegătorul de
basmă *I. Rodina*, un tipograf deștept al cărui talent
înse a degenerat de timpuriu și peste puțin n'a mai
produs nimic.² Destul de reușite povești au mai scris
*Laurențiu Ciorbea*³ și învățătorul *I. Bota*, amîndoi

¹ Ad *Koevary* cetesce în special „Gazeta Trans.“ 1890
nr. 5, 153; 1892 nr. 37, 154, 253, 264, — apoi aproape fiecare
număr de duminică.

² Ad *Rodina*, veđi, „Gaz. Trans.“ din 1892 nr. 165, 175,
202, și 230; apoi „Telegr. Rom.“ din 1892.

³ Ad *Ciorbea*, „Trib.“ din 1893, nr. 82—84; 295. „Drep-

din părțile inferioare ale Munților-Apuseni. Acest din urmă a publicat o „Culegere de cele mai frumoase povești“ (Brașov 1891.) Iar din Banat notăm colecția de „Povești“ a învățătorului *Gheorghe Cătană* (Gherla 1893.)¹

Din partea învățătorului din Săcele Dometiu *Dogariu* s'a făcut chiar încercarea de-a întemeia o bibliotecă de popularizare a basmelor și (la anul 1898) a scos vre-o 10 broșurele ieftine de povestiri ușoare, pe cari inse nu le-a continuat.

O importanță specială trebuie să atribuim inșe activității lui *G. Bodnariu*, care în foiletoanele de duminică ale „Tribunei Poporului“ publică legende despre flori, animale și serbători, apoi fabule și credințe din poporul român. Scurt și concis cum sunt scrise, aceste legende dovedesc multa pricepere a aceluia ce le-a adunat și sunt un material de mare preț pentru știință.

Aceștia ar fi muncitorii principali pe terenul prosei populare. Povești singuratică s'au mai scris, cari inse nu pot cădea sub o apreciere generală.

De încheere nu putem lăsa nemenționată reeditarea de către librăria N. Ciurcu din Brașov a celebrei colecții de povești orientale „Halima sau o mie și una de nopți“, operă tradusă din nemțeșce de *Ioan Barac*, apărută mai întâi la 1836—1840, iar acum în a doua ediție la 1898, în 4 volume 8°.

2. Treceam acum la poesia populară. Materialul este atât de vast, încât va trebui să ne restringem la strictul necesar, pentru a face o icoană a celor publicate. Și aici avem atât colecții de versuri în volum, cât și resletite prin foiletoanele ziarelor, unde au fost publicate fără îngrijire deosebită din partea redactorilor. Colecționatori au fost mulți și unii dintre ei chiar foarte dibaci, știind ce să aleagă și cum să observe și interesul științei, menținând toate notele originale ale poeziei populare.

În fruntea tuturor a muncit și a îndemnat la muncă profesorul de la Caransebeș, *Enea Hodos*, care în acest deceniu ne-a îmbogățit literatura cu trei colecții de versuri din popor, toate-trei din Banat și cu menținerea relativă a dialectului. Aceste trei colecții sunt: „Poesii populare din Banat“ (Caransebeș 1892); „Cântece bănățene“, „Cântece cătănești“ (apărute în „Biblioteca Noastră“.)

Asupra valorii poeziei noastre populare s'a scris mult. Voi insistă aici, din incidentul colecțiilor lui Hodos, numai asupra unei părți a ei, care în timpul din urmă a fost mai mult îmbrățișată, — asupra rămurei cântecelor noastre militare sau cătănești, cari sunt o specialitate a Românilor de-aici, devenite astfel prin raporturile noastre de rasă și politice.

Serviciul militar la noi, cu caracterul său internațional, e socotit de țeranul român ca o înstrăinare silnică a lui de la vatra părintească și ca un pericol individual. Cu toată voinicia flăcăului român, — căci e reputat de cel mai abil soldat austriac, — imaginația îl torturează, ea-i sboară acasă, la părinți, la iubită, la țarina cu vitișoarele sale și la leagănul copilăriei. El își trăiește tocmai vârsta pubertății, anii cei mai plini de viață, cari invită la iubire, când de-odată se simte smuls din mijlocul

tatea“ din 1894. Numerele de duminică, și în urmă câteva broșuri apărute la „Aurora“ în Gherla,
¹ Ad *Cătană*, veđi și „Dreptatea“ nr. 86 din 1894 și nr. 74 din 1895.

visurilor juvenile, aruncat între streini și supus unui regulament sever. Ce e mai natural, decât ca viața lui să fie continuă nemulțumire, o neînțelegere a importanței serviciului său, o naivă și nesfârșită nostalgie, — cu atât mai mult, că noțiunea genuină de patrie și patriotism nu se poate desvoltă în mod clar în mintea sa, date fiind relațiunile noastre politice. Și cu acest substrat psihologic se nase apoi sutele de cântece, în cari sufletele mai impresionabile cristalizează tot ce simt în anii de viață militară.

Putem distinge următoarele motive principale în aceste cântece.

Mama este izvorul lor cel mai îmbelșugat. Flăcăul român e puțul mamei cel resfătat, cu deosebire când e frumos și voinic. De mamă se și desparte mai întâi și mai cu greu. Când pleacă sub drapel, el își ia astfel rămas bun de la mamă-sa :

„Me duc mamă în cătane,
Tu rămăi și spală hațne,
Le spală în lăcrimele,
Le uscă pe gărdurele,
Tot în dor și tot în jale.“

Iar ajuns între streini, prin Bosnia sau (mai de mult) în Italia, își aduce aminte de mamă-sa și se tânguieșce astfel :

„Amărită turturea
Să me treci Italia,
Să me duci în țara mea,
Să mă ved pe maică-mea:
Amărită, jăluită,
Lacrimile jos îi pică.“

Foarte adese-oră inse fiul își blastemă pe mamă-sa cea dulce, pentru că l-a făcut „frumos, Neamțului de bun folos“, mai bine să-l fi făcut un piper-nicit sau o fată, ca să nu-i fie dat a gustă pânea streinului.

Iubita vine în rëndul sentimentelor, imediat după mamă. Durerea de-a se despărți de aceea, cu care a petrecut atâtea zile la câmp, atâtea seri la ședetoare și duminică la horă, îl apasă greu pe sormanul ostaș, mai ales că n'o s'o mai vadă 3 ani, iar

„Treii ani e vreme lungă,
Cine poate să-i ajungă“ ? . . .

ș-apoi cine șcie, dacă se va întoarce vre-odată, căci :

„Mândro, unde mergem noi,
Nu e iarbă, nu e grâu,
Numai sânge până 'n brău.“

Despărțirile între ei se fac de obicei cu jurămintele solemne: că-și vor păstră iubire până la revedere. Iată cum se reoglindează aceste momente în cântecele cătănești :

„ Tu de duci, neico sărace,
Eū cu dorul teū ce-oī face“ ?
— „Tu îi face mândro bine,
Că inima mea-ți rămâne,
Ia-o tu și-o pune bine,
Ș-o sădeșce în grădină,
În grădină, la umbriță,
Si-i du apă în guriță.“

De-î vedea c'o lăstări,
Să știi, măndro, c'o-î veni;
De-î vedea că vestejeșce,
Să nu tragî, măndro, nădejde !"

Neamțul. Nu este aproape nici o poezie, în care soldatul să nu se plângă împotriva „neamțului“, care „l-a scris cătană“. Neamțul e de vină la toate, el îi dă „vițelul¹ încroșat“, el îl hrănește cu „profund uscat, nici cu apă nu-î muiat, nici cu sare nu-î sărat, numai cu lacrimi udat“. Revolta aceasta în contra neamțului se esplică prin fatul, că superiorii militari, în cea mai mare parte streini, vorbește între sine numai nemțește și comanda militară asemenea e cea nemțească. De când există o armată teritorială a Ungarici, honvedimea, s'au strecurat în poezia populară și câțiva termeni usuali maghiari, ca „hodnoț“ și altele, pe lângă inevitabilele expresii nemțești „haptac“, „exițir“, „obișter“, „țopistrae“ etc.

Împăratul. Românul zice „me due cătană împăratului“. Numai de împărat și nici odată nu e vorba de rege (sau eraii) în poeziile noastre. Soldatul român vorbește cu mult respect de împăratul său; poartă cu drag „pușca împăratului“; îl cunoașce de supremul său șef; e cu multă supunere și credință față de dânsul. E caracteristic, cum dragostea pentru țară se contopește cu deseversire cu dragostea pentru împăratul, — o trăsătură proprie de-altfel caracterului întregului nostru popor.

Centrele militare ocupă și ele un loc în poeziile cătăneșci. Sibiinul, Aradul, Lugosul, Bosnia și în special îndepărtata țară a „piperului“, Italia, unde regimentele româneșci au scerarat lauri de glorie în resboiul austro-italian, sunt adese-orî amintite. Citez armațoarea poezie sibiiană :

„De-ar da o Dzeu un foc
Să ardă Sibiia tot,
Să rămăie numai pații,
Să se lutepe ghinărarii,
Ghinării și majorii,
Căția cătăneșce ficiorii“ . . .

În marginile acestor motive apoi, — mai adaugând și peripeții din viața militară, cu marș și sunet de tobe și trimbiți etc., — se mișcă cântecele aceste, unele de o dușoșie dulceagă, altele mai resboinice. Frumusețea lor, din punct de vedere al formei și al lirismului, față de doinele celelalte este, evident, la un nivel mai inferior. Nici nu se poate altfel, dat fiind că ele conțin o materie mai pozitivă și sunt mai mult legate de situații concrete decât doinele comune.

În raport cu frații din regatul român, a căror cântece ostășeșci sunt cu deseversire de altă categorie, cu preferință creațiunii de-ale poeților artiști și nu de-ale poporului,² dar mai ales în raport cu celelalte naționalități ale monarhiei noastre, soldatul ardelean român doinește și versifică mai mult și

¹ Ranița.

² Veți „Poesii ostășeșci“ culese de sub-locotenentul Octavian Isvoranu. Focșani 1900. Veți și Gh. Adamescu *Viața militară în poezia poporului român*. Publ. în revista „Ateneul Român“ 1895 p. 477. Autorul constată că în Muntenia există foarte puține cântece cătăneșci populare, iar cele din Moldova sunt importate din Transilvania.

se poate mândri cu un imens repertoriu de cântece.¹

Atât despre cântecele cătăneșci.

Dintre celelalte colecții de versuri din popor, ce au mai apărut în acest interval, vom aminti la locul prim ediția a II-a din „Doine și strigături din Ardeal“ date la iveală de dr. *Urban-Jarnik* și *Andrei Bârscan*. Este aceasta ediția populară efectuată de librăria N. Ciureu din Brașov (la 1895) și care nu mai conține glosariul francez de la sfârșitul edițiunii prime, a „Academiei Române“. Reeditarea valoroasei colecțiuni Jarnik-Bârscan este un fapt important în sine și o nouă dovadă, cât de mult căutată este la noi literatura de acest gen.

Au mai apărut: 1. „Colinde și cântece populare“ de *Andrei Bârscanu*. Brașov 1890. (Tip. A. Muresianu.) 2. „Colinde și poezii populare“ *Teodor Daul*. Arad 1890. (Tipogr. diocesană.) 3. „Doine și strigături de dragoste“ de *Toma Călbază*. Brașov 1900. (Ciureu.) Între aceste din urmă și cântece cătăneșci, numai peocă că s'au adas și versuri originale, încât multe au perdut din caracterul popular. Aici apoi este locul să facem amintire și de o meritoasă colecție, care, de și n'a fost publicată la noi, ne aparține noue, — anume „Doine și strigături din Ardeal“, adunate de *Victor Onișor* și apărute în „Biblioteca Șaraga“ (nr. 29.) Cântecele aceste sunt adunate din împrejurimile Năsăudului, din țara lui Coșbue și atât prin alegerea lor, cât și prin faptul că sunt reproduse cu toate nuanțele fonetice, alcătuesc o operă de importanță specială în literatura folclorului român.

Printre cei mai asidui colaboratori ai foiletonelor ziarelor cotidiene a figurat *Vioara Magdu*, care în „Dreptatea“, la sugestiva rubrică „Frunze și frunzulițe“ a publicat aproape zi de zi versuri populare din Banat, alese cu multă isteție și bun simț. Remarcabile mai sunt poeziile din Zarand, publicate de *Sabin Safta* (în „Tribuna“ din 1892); baladele lui *Avram Cocca* („Trib.“ 1890); cântece de *Const. Popa* („Trib.“ 1892), de *V. Sala* („Familia“); și alții nenumerați.

3. *Studii de folclor.* S'au scris și de aceste. Dar meritul lor e a se cântă mai mult în buna intenție de care s'au condus scriitorii și în faptul că și pe calea aceasta s'a adunat material care o să serve de orientare studiilor viitoare. Sunt mai mult reflexiuni vagi și adese-orî naive, isvorite din spirit național. Pătrundere deosebită și metod științific în puținele cercetări ce s'au făcut, nu se va putea constată,

Atanasie Marinescu, care represintă școala veche națională în scrutarea folclorului, a muncit și de astă dată pe acest teren, fără înse a putea trece marginile diletantismului. Probă: „Baba-Dochia“, studiul din rev. „Transilvania“. (1890, p. 72—79.) *I. Pop-Reteganul* a scris multe și de toate, între cari găsim mai interesant materialul adunat despre „Brice-latul său alegere de crai în țară“. („Tribuna“, 1890 p. 927—932.) Mai remarcăm apoi: *Stefan Burilă*, „Nunta la țeranul român din giurul Năsăudului“ („Trib.“ 1890); *I. Urban-Jarnik*, „Despre poeziile

¹ Despre „Cântecele cătăneșci“ de Hodoș, veți „Tribuna-Poporului“ din 1898, nr. 118. — O povestire bună a vieții românului în armată cuprinde boșura lui Pop-Reteganul „Românul în sat și la oaste.“ Gherla 1899; 96 pp.

poporale și culegerea lor“ („Trib.“ 1892); *I. Velcean*, „Descânțete de descântec farmecele“, — interesantă pentru o formulă rară de descântec („Trib.“ 1891, p. 1081); *G. Popu*, „De unde a intrat povestea lui Arghir în literatura maghiară“ („Transilvania“ 1891), articol scris sub influența studiului lui Marienescu, cu concluziuni greșite; *P. S. Simon*, „Doîna în Ardeal“ („Gazeta Trans.“ 1890), lucrare vrednică a fi cetită.

O activitate mai pozitivă au dezvoltat inteligenții folcloriști *Sofroniă Liuba* și *Aurel Iana* din Maidan,¹ cari prin culegerea de balade, poezii, povești și tradiții, prin încercări de studii și în sfârșit prin eselența monografie a satului Maidan (apărută la Caransebeș, 1895), întrețesută de legende și alte reflexiuni din literatura populară, s'au ridicat mai pe sus de folcloriștii de ocazie. În timpul din urmă apoi s'a ivit în publicistica noastră un condei dibaci, de la care se speră foarte mult, — înțeleg pe *Nicolae Sulică*, profesor la Brașov, care, având cunoștințe speciale de filologie și istoria literaturii, a publicat câteva studii obiective de folclor, cari, scrise fiind cu mult aparat științific, au o valoare reală pentru literatura noastră. Menționăm: „Doîna și Daîna“; „Eufemisme în limba română“ („Gazeta“ din 1899); „Din etiologia poporului român“; „Antropomorfism și antiantropomorfism în limba română“ („Gazeta“, 1900.)

Toate aceste sunt rezultate cari ne dovedesc, că avem un început de folcloristică și o revistă specială pentru acesta fel de literatură ar avea la noi teren foarte larg. Mai ales în direcția literaturii comparative n'am produs încă nimic. Nu ne-am ocupat cu dinadinsul de influențele folclorului român asupra Slavilor, Ungurilor și a Sașilor și vice-versa. Aici ne așteaptă o muncă serioasă, care înseamnă să se deosebească de aberațiile sevărșite de alde Alexies și Moldován Gergely, a căror cercetări în această direcție se fac exclusiv din motivele înjositoare, a arată prin sofisterii și intervertiri superioritatea și influențele folclorului unguresc asupra noastră.

4. La sfârșit va fi de interes a spune câteva cuvinte despre *musica populară*, care nu poate fi tratată cu vederea, vorba fiind de folclor.

Musica noastră este tocmai așa de bogată ca poezia populară, pe care o întregesc. Și aici nu înțeleg musica cea fixată de compozitorii români, ci doînele și cântecele de tot felul, cari trăiesc în popor, în colibă, în câmp și crâng, în vale și la munte. La noi nu sunt lăutarii, tarafurile de țigani, acele elemente cari ne conservă melodiile străbune, ci ele, isvorite din inimi române, se cultivă și păstrează tot de noi și rămân prin urmare curate din punctul de vedere al rasei. De-aceia melodiile noastre sunt cu mult mai puțin săltărețe și mai puțin nasale ca ale fraților dintr'alte părți; au impregnat în sine cu mai multă evidență caracterul suferinței noastre seculare, sunt mai ritmate și mai puternice.

În general se cântă în întreg poporul nostru. Mai bogat repertoriu, — poate și câte o sută de melodii într'un sat, — au Mărginenii din împrejurimile Sibiiului, cu centrul Seliște. Alături de ei

stau Bănățenii, ale căror facultăți musicale sunt mai bine dezvoltate ca la toate celelalte provincii.

Pe terenul cultivării sistematice a muzicii naționale s'a făcut în deceniul acesta un pas înainte. S'au organizat zeci de coruri țărănești, compuse din fete și flăcăi din sat, cari sub conducerea unui învățător, învață și cântă melodii populare, armonizate pentru mai multe voci de către profesorii nostri de muzică.

Am avut și câțiva maestri, cari au reușit să prindă cântecele noastre populare toate nuanțele caracteristice și să le dea o formă artistică. Profesorul *George Dima* a făcut în direcția aceasta mai mult. Cântecele lui populare, multe la număr, compuse pentru coruri mixte și de bărbați, sunt de o importanță deosebită în literatura noastră musicală. Ca profesor la seminariul din Sibiiu, maestrul Dima a făcut o școală complectă de muzică populară. O generație de dascăli, eșită de sub mâna lui, au popularizat de-alungul și de-a latul Transilvaniei un șir de neperitoare melodii.

În acelaș timp, deși din punct de vedere artistic mai pe jos, a muncit la Blaj *I. Mureșianu*, care are meritul de-a fi întemeiat întreia revistă musicală la noi, „Musa Română“, unde s'au publicat multe doîne ardelenese.

Banatul cel bogat în melodii frumoase a fost binișor exploatat de *I. Vidu*, director de muzică în Lugoj. Vidu a avut buna inspirație să studieze cântecele bănățene cu toate însușirile lor locale și a reușit să ne scrie câteva dragălașe pout-pouri-uri și doîne specifice din Banat. („Dor mi-e dor“; „Ana Lugojana“ etc.)

Evident că literatura aceasta musicală e dependentă în raport cu numărul imens de melodii cari viețuiesc în inima și pe buzele poporului nostru. Profesorii artiști, mai ales un bărbat de capacitatea musicală a lui Dima, ș-ar putea crea merite mari, coborându-se cu totul în tainele muzicii populare, trăind o lună-două pe an la țară, studiând și scriind din interes superior. Astfel apoi nu numai că se va păstra tezaurul cel unic, dar se va servi și un material prețios oamenilor de știință ca să-și poată scrie un capitol important din psihologia poporului român.

(Va urmă.)

IL. CHENDI

O parte a vieții mele . . .

*O parte a vieții mele,
De griji și chinuri plină,
Aș da-o liniștită
Po clipă mai senină.*

*Ș-aș da cu drag o parte
Din viața mea pustie
Po clipă fericită
Visată 'n poezie;*

*Și toată a mea viață
Trăit' așa 'n neșcire,
Aș da-o fericită
Po — clipă de iubire.*

MARIA CIOBAN,

¹ Ad Liuba-Iana, citește: „Jalea Românilor“ („Familia 1890“ balada „Sila Sămândila“ (Fam. 1890); povestea „Fricel Petru“ lucrarea „Medicina populară“ („Fam.“ 1891); Dragostea și dorul românului“ („Trib.“ 1890 nr. 138.) etc.

Ciobancă din Ardeal.

M e t e o r.

(Urmare.)

II

În capitală.

Armand nu era de un spirit comun. Încă de băiat observase la dânsul genialitatea, din privirea, din cuvintele lui.

Ochii lui negri, adânci și melancolici arătau inteligența, truntea lată — mintea lui, — iar firele albe în bucele-i de păr — gândurile. — Era înalt, — bine făcut și energic.

Trăind, crescând între străini, își câștigase experiențe ce are un om bătrân, grație spiritului său observator.

Arzând de o sete nestinsă de a ști, cetia mult, — prea mult, putem zice. Cetia tot ce-i cădea în mână, și rămânea săptămâni sub impresiunea unei cărți ce cuprindea gândiri adânci. Ori ce lucru îl impresionă mult, observă totul și făcea comentarii. Retras, — fără amici, sta zile și nopți întregi în odaia lui și cetia.

Întreg naturelul lui diferia de a celorlalți tineri de etatea lui, — o urmare a cetitului cel mult, și a cărților ce cetise. Cărțile filosofice ale lui Rousseau, Voltaire le cetise ca tiner de 17—18 ani. Paginile Contractului social al lui Rousseau erau pline de admirabile observații ce el le făcuse cu cerusa pe când cetia. Montesquieu, Schopenhauer și întreaga pleiadă a scriitorilor renumiți îi erau cunoscute.

Nu-i mirare deci, vedând în acest tiner de abia 23—24 ani un filosof cărtitor, ateu scrupulos, sceptic, — visator și melancolic. Din tot ce cetise, își formă păreri sale proprii, cari adese erau mai cutezătoare ca ale învățătorilor sei, mai rebele, mai radicale.

Cetia, — cetia cu sete, — cărți vechi și noue, astronomice, mistice, socialiste, — ca la urmă să poată pași însuș înainte lumea cu ideile culese și completate prin un studiu lung și desinteresat, din tot ce mintea omenească a făcut de s'a scris, și mâna omenească a propagat prin ajutorul penei.

Ședând sara la fereasta odăii lui, privind la cerul instelat ore întregi, burghezii cari îl priveau trecând, s'ar înfiora când ar ști ideile, gândurile ce-i sbuciumă creierii lui.

Ca o pasăre spăriată îi zboară gândirea din ram în ram, — și tot neexplicabilul cearecă să-l explice. *Vede infinitul, — vede existența, și neștiind da un răspuns întrebărilor ce-și pune, cade în ipoteze cari arată starea sufletului său.*

„Oare existăm noi, — lumea, universul într'adevăr? Nu e totul numai o umbră de vis nebun pribegit în infinitul nec existenței?”

„Eu cred că lucruri iluzorii nu există. Tot ce e în univers e și în creierul nostru, — cum una e în tot și tot e în una — prin urmare tot ce e în creierul nostru, e și în univers. Ori ce idee curioasă despre un lucru la aparentă curios și imposibil de a fi existent, nu-i decât icoana unui lucru existent în univers. — Căci de nu ar exista, noi nu l-am putea închipui, — nefiind creierul nostru mai infinit ca universul. — Tot creierul e un univers. — Prin metempsichosă putem bine explica acest lucru!”

— Universul e făcut pentru oare care scop. Are o cauză din care s'a pornit, — efectul e lumea

de acum, — ori doar încă nici nu-i deplin efect, ce-i în formațiune. Acel efect viitor va fi cauza”.

— Ziua trăiește corpul, noaptea spiritul! — Jumătatea vieții e deci a spiritelor.

„Pedeapsa pentru păcatul strămoșese e deci injustă, — trebuie înjumătățită!”

„Preoții blasfemează pe Dzeu, zicând că omul nu-i perfect. Pe când tot ce e lucrarea „Lui”, — de și nu corespunde ideilor noastre, — e perfect, căci Dzeu nu face lucrări rele.

Obosit apoi, gândurile lui apucă alt drum. Adeseori gândind la repotații sei părinți, durerea îl copleșește, care-i erupe într'un oftat lung:

— „Ah! de-ar fi trăit!” —

Apoi se cutremură: „Ah! dar ce ar fi zis mama, acea ființă evlavioasă, care-ș încrunță sprincelele când nu voiam să zic cu dânsa „Tatăl nostru” — înainte de culcare; ce ar fi zis dânsa, vedând cum eu dobor de pe tron dumedeii cărora dânsa se închină?”

Atunci oare care împăcare cu soartea îi intră în inimă, și el își continuă munca, își creează planurile. De la toate bibliotecile scoate cărțile, — le cetia, le ducea grabnic înderēt să scoată altele noue.

Disprețuă din inimă pe acei colegi ai sei, cari petreceau timpul în nelucrare, cari nu se interesează de știință, — cari trăiesc fără scop. De aceea se retrage de lume, nu eșă decât de a merge să asculte cursurile universitare. Absorbit cu totul de cele multe gânduri, mergea visator pe strădi, cu capul plecat, cu pași grabiți.

Și zilele treceau grabnic: — el se vedea îngrăbă în ultimul curs, apoi luând și licență.

Dar traiul nu și-l schimbă.

Putem zice, el era un nenorocit, a cărui idei, a cărui naturel numai zile bune nu-i puteau aduce.

În fine ajunse la acel punct, unde era silit a se gândi la schimbarea traiului său miserabil, de a găsi ceva ocupațiune care să-i aducă ceva venit, pentru de a putea pași în lupta inevitabilă cu valurile lumii.

Urmară un lung șir de continuațiuni, de planuri, la a căror sfârșit tot cu nimic a ramas.

Între așa împregiurări îl ajunseră miraculoasele evenimente cari îl scoaseră din vizuina lui, pentru de a intra în lume.

III

A m u r g.

O sară încântătoare de primăvară făcuse ca Armand îndată ce apără luna, să iasă singur și să meargă în promenadă.

Aleea era pustie, căci publicul avea alt loc de plimbare mai drag, având astă alee cu arborii cei bătrâni și urieși ceva înfiorător în întunerecul ei abia pătuns de razele lunei.

Aceste raze, strecurându-se printre frunze desemnau pe pământ figuri capricioase aurii, cari vibrau îmbetând privirile. Glasul filomelei adese era schimbat aici cu acel neliniștitor al cucuveiceii, care în combinație cu liniștea înmărmurită a acestui loc de plimbare te făcea ușor să te cređi într'un cîntirim. Întrând în astă alee, Armand cu gândurile lui, — se duse până la capul estrem, unde ședă pe o bancă de peatră, respirând cu lăcomie aerul curat al sării.

Luna plutia pe marea cerurilor albastră, ca un cadavru palid, înghețat; iar stelele din giur, păreau că-s mărgăritire mărunte ce strălucese din fundul acestui cristalin ocean.

El își ridică privirile rătăcite spre lună, și stătut așa ca o statuă rece, cu privirea ațintită, pe când gândurile sinistre se furișau din întunericul nepetrans al alei, ca niște criminali zdrobiți de muștrările cugetului. și veniau de se grămădiau împregiurul acestui tiner gânditor.

Vedându-l în această sară în acest loc, ți-ar fi părut un nou Faust, sceptic și rece, răsvrătit al gândirei.

Approape o oră stătut el așa, mut, la privirea pribegită prin infinitele sfere albastre, — pătrundând tot mai sus, tot mai departe, întâi cu privirea apoi cu gândul.

Trecu prin sfera logoditului Saturn. al amoroasei Venus, — pe lângă Castor și Pollux, — la steama polară, de acolo la sud, — apoi cutreeră cerul ce stetea deschis privirilor sale lacome, și de acolo de unde nu se mai putea înălța cu privirea, gândul îl duse și mai sus, cercând de a da de marginile nemărginitului, de finea infinitului.

Apoi ajunse la un hotar, de unde nici gândul nu-l duse mai departe, unde nici închipuirea nu-l mai serviă, și nedând nici aici decât de golul imens, — se cutremură, — se sbuciumă cumplit. Învertia în creeri lui teme, pe cari lumea le numeșce nebunie a le tractă, — a le căută o deslegare.

„Am în fața mea — universul — își zicea el, — acel univers tainic prin imensitatea lui în spațiu și timp. Tainic prin originea și scopul seü, — tainic prin perfecțiunea lui.

Îl am în față, îl privesc, — și nu știu ce ved, nu aflu hipotesă care să-mi liniștească spiritul rivnitor.

Fiind că în urma urmelor, Cine-î acel care l-a creat, — din ce l-a creat, cu ce scop l-a creat?

Cine-î creatorul, — iar pe acest creator cine l-a creat?

Căci dacă zicem că acest creator a creat universul din nimic, nu putem zice că acest creator însuș încă din nimic s'a creat.

Și ce a fost înainte de a fi creat universul, — ba chiar înainte de a fi creat însuș creatorul?

A fost — nimicul? Dar înainte de acest nimic? Dar acest nimic cine l-a creat?

Ah! — începutul, germenul, — aceasta e ce aș dori să știu mai întâi.

Și atunci când cunoscând istoria lumilor până la primul atom, să cunosc pe cea și mai infinită a acestui prim atom din care nemărginirile s'aü făcut.

Fiind că e cea mai mare prostie a crede că lumea e fără început.

Un început trebuie să aibă, — departe, departe, — ascuns în al vremilor 'abis. — Și totuș, — par că aflând acest început, — iar va trebui să te întrebî că ce a fost înainte de acest depărtat început?

Căci ceva a trebuit să fie!

Dar atunci iară nu poate sta presupuneera, că lumea a trebuit să aibă un început.

Căci lumea nu poate fi nici cu început, — nici fără început.

Scopul ei e și mai enigmatic.

Sfârșitul universului iarăș, — căutându-l, —

vei umblă ca și căutând începutul. — Să dureze în continuu nu se poate, un sfârșit trebuie să aibă.

Dar ce va fi atunci, când universul se va sfârși? Nu va fi nimic? Dar atunci, când și acest nimic se va sfârși?

Nu, — ceea ce n'a avut început, nu poate avea nici sfârșit.

Lumea nu poate să fie nici cu sfârșit, nici fără sfârșit.

(Va urmă.)

V. E. M.

Singurătate.

(După Lenau.)

I

*Ai fost tu singur, neîubit, vr'odată,
Și fără Dumnezeu într'o câmpie,
Iar rana inimii de-abia legată
Cu chin ascuns și tainică mândrie?*

*Ți-a fost or-ce nădejde-apoi furată,
Precum se pierde 'n culmea cea pustie
De vânătoru-î haita 'ndepărtată
Cum paseri trec, când iarna e să vie?*

*Ai fost tu astfel singur într'o luncă,
Atunciă știi cum omu-î copleșit
De 'mbrățișând pe-o stâncă se aruncă.*

*De 'nspăimîntat de-a sa singurătate,
Tresare de pe piatră îngrozit
Și 'n vânt întinde brațele 'nălțate.*

II

*Strein e vântul, nimeni nu-l opreșce,
Iar piatra-î moartă, însădar vei cere
De la tăcuta, recea mângăiere,
Dar și 'ntre rose jalea ta va creșce;*

*Veți fiește-care cum se vesteșce,
Gândind numai la clipa care-î piere.
Te du: și pretutindenea durere
Pe-a oamenilor strade te 'ntelneșce.*

*Îi veți ici-colo cum privesc din casă,
Apoi izbesc crăpatele ferești,
Dispar, și-o groază sufletu-ți apasă.*

*Făr' Dumnezeu și neîubit! Iar vântul
E-atât de rece 'n strade; ce voești?
E trist, să desperezi, întreg pământul.*

SORIN.

S A L O N.

Român sau bulgar?

La marginea din spre nord a orașului Rustciuk, se află casa comersantului bulgar Petru Marcov. Casa eră mare și veche și incongiurată de toate părțile cu grădină.

Marcov eră cunoscut peste tot, ca un om cu avere și eră unul dintre oamenii cei mai cu vață din Rustciuk. Eră de origine Român, dar dus de copil în Bulgaria, își uitase cu totul de neamul, de națiunea sa și se bulgarisase cu deseversire.

Maî înainte fusese soldat și luase parte la luptele Bulgarilor cu Sêrbii. După ce se făcù pace, își deschise o mică băcănie lângă port și-î merse bine. Peste câțiva ani avea multe parale și-și deschise o prăvălie mare, în centrul orașului, de care — zicea el de multe ori — nu se va lăsă nici odată.

Marcov avea un singur băiat, pe Ștefan, pe care când eră de zece ani încă îl duse la Bucureșci și-l înscrise la un liceu. Nevasta lui Marcov, Smaranda, eră Româncă și părinții ei trăiau la Bucureșci. Din cauza aceasta, Smaranda stărui mult să ducă pe Ștefan acolo, căci și-așa la Rustciuk nu erau cine șcie ce școale. La început Marcov nu voia cu nici un preț aceasta, se scandalisase când auădise vorbele Smarandei. Dar în decurs de câțeva vreme, ea șciù să-l induplece, să-l cucerească atât de mult, încât se învoi și el și trimise pe Ștefan la Bucureșci.

Ștefan venia acasă numai vara, în vacanță. Eră totdeauna vesel, spunea, că-î place mult la Bucureșci și, că-î merge bine la școală. Marcov se bucură și se simția fericit. Dar atunci când observă, că Ștefan al lui, în care își concentrase toată dragostea lui părintească, în care își concentrase toate speranțele lui, arată atâta dragoste pentru România și e așa de indiferent, așa de înstreinat față de tot aceea ceea ce se petrece în Bulgaria, începù să devie din ce în ce tot mai neliniștit. Căci el voia să facă pe Ștefan bulgar deseversit, să facă pe fiul seù să manifeste aceleași sentimente, pe cari le are și el. Și din cauza aceasta, Marcov venia de multe ori în marî neînțelegeri cu Smaranda, care-l făcuse să-l dea la școală la Bucureșci.

După ce termină liceul și Ștefan se întoarse acasă, Marcov făcù împreună cu el o călătorie prin toate locurile mai însemnate din țară. Bêtrânul credea, că în chipul acesta îl va face să-și mai uite de de entuziasmul lui pentru România; iar el, Marcov, va fi scutit pentru câțeva vreme măcar de atâta istorie și literatură românească, studiile favorite ale lui Ștefan și despre cari el îi vorbiă mereu tatălui seù.

Dar bêtrânul nu-și ajunsse scopul. Ștefan rămânea rece, nepăsător, la toate vorbele entusiasmte ale tatălui seù și nimic nu putea pune stavilă sentimentelor lui românești.

Și când în decursul călătoriei lor, ajunseră la

Sofia, în capitală, bêtrânul credea, că acest oraș atât de mult lăudat în Bulgaria, îl va impresionă și pe fiul seù și așteptă în fiecare moment să-și spună observările lui. Dar Ștefan nu se miră de nimic din cele ce vedù acolo, nimic nu făcù nici cea mai mică impresie asupra lui. Și când pe vre-o stradă mai însemnată, bêtrânul îi arată cu fală câte-o zidire mai mare, Ștefan gândia la capitala României, la boulevardele și palatele ei, la circulația neîntreruptă de oameni, de trăsuri și tramwayuri și la viața aceea particulară de oraș mare.

Și la Sofia, în capitala Bulgariei, în comparație, aproape nimic! ...

Și-atunci se uită la tatăl seù și-î eră milă par' că de el, când îl vedea așa de fanatisat pentru tot ce e bulgăresc și când gândia, cum voiește bêtrânul să-l convingă despre superioritatea Bulgariei față de România.

— „Nu șciî ce mult me doare, când te ved așa de nepăsător față de țara ta — îi zise într'o zi bêtrânul. Și asta numai Smaranda mî-a făcut-o. Da! Numai ea! Ea m'a făcut să te duc la Bucureșci și să mai cheltuiesc și atâtea parale cu tine, par că aici nu eră școale! Și eù am ascultat-o! ... Ce nesocotit!

Ștefan șciea că tatăl seù e un Român desnaționalizat, șciea că el nu e în nici un chip de origine bulgară și din cauza aceasta nu-l interesă mai de aproape poporul bulgar. Dar cu tatăl seù nu putea vorbi în privința aceasta, nici nu l-ar fi putut nici odată capacită și-afară de aceasta, de câte ori îi amintia cineva despre greșala ce-a făcut, părăsindu-și neamul, națiunea lui, bêtrânul totdeauna devenia furios.

De la o vreme, lui Ștefan i se urise să mai asculte espresiunea atâtor idei neadeverate și fanatice ale tatălui seù și într'o zi îi zise, uitându-se în ochii lui:

— „Da tată, eù nu sînt Bulgar și nu pot avea nici odată ideile, pe cari le ai. Eù sînt Român și nu-mî pot părăsi națiunea mea, ca alții! ...

Și 'n momentul acela, întocmai ca un general, când în fața unei armate întregi e decorat și lăudat, îi părù că a câștigat un triumf și-și ridică peptul și tăcù.

Și bêtrânul auădind vorbele acestea ale fiului seù, se înfuria, începù să strige și s'ar fi iscat un mare scandal, dacă tot Ștefan nu și-ar fi dat toate silințele să-l liniștească.

— „Asta Smaranda mî-a făcut-o — zise el din nou — și ochii îi străluciau sêlbatic și-avea fața roșie de mânie.

Din ziua aceea bêtrânul venia în fiecare zi aproape, în marî neînțelegeri cu Ștefan. Și Ștefan avea să lupte mult. Căci el voia să respecte, să iubească și mai departe pe tatăl seù și din cauza ideilor atât de contrare, îi eră foarte greu să facă aceasta, așa după eum voia el.

Eră în iulie. Dunărea curgea liniștit între România și Bulgaria. În câte-un loc se vedeau câte doi, trei pescari, așezați liniștit în bărcile lor și pescuia. Eră cald, eer albastru și soare strălucitor.

De câțeva vreme se iviră marî neînțelegeri între cele doue state vecine. Ziarele europene anunțau neîncetat cele mai diverse și mai curioase păreri despre neîncungabilul resboiù ce se va face

între România și Bulgaria; spuneau tot felul de vorbe, că Bulgarii voesc să intre în țara românească, să ocupe Dobrogea și astfel să înființeze un regat bulgar.

În Bulgaria se făceau pregătiri mari de resboi. Se aduceau din toate părțile soldați, arme, cai, și muniții de resboi. Se concentrau trupe la Dunăre. Eră agitație mare.

În vremea aceasta Ștefan eră acasă, la Rusteiu. În urma celor ce se petreceau zilnic acolo, discută de multe ori cu tatăl său. Fără îndoială că părerile lor erau totdeauna diferite; bătrânul se certă mai întotdeauna și în astfel de cazuri Ștefan, din sentimente de respect pentru tatăl său, îl lăsa să vorbească tot ceea ce voia.

Într-o seară Ștefan își exprimă părerile lui, că dacă se va da resboiul, el e pe deplin convins, că statul bulgar va mai avea trebuință de soldați și atunci se vor mai recruta și alții, cari n'au împlinit încă etatea recerută.

— „Nu gândi la astfel de lucruri -- îi zise bătrânul. Noi avem o armată destul de mare. Și chiar dacă ar fi cum zici, ce-ar fi? Te-ar recruta și pe tine și te-ai lupta pentru țara în care te-ai născut, pentru patria ta! E onoare pentru tine! Și apoi închipuie-ți, că Bulgarii au să respingă pe Români și-ai să între ca învingători în România!”

— „Zi mai bine: ca prizonieri — zise Ștefan — și tăcu.”

Și din momentul acela remase multă vreme gânditor.

Tatăl său entusiasmă din ce în ce, îi mai vorbi mult. Dar Ștefan nu-l mai ascultă, căci avea cu totul alte planuri.

Eră o nebunie, o nepotrivelă izbitoare cu sentimentele lui de Român, ca să primească părerile și sfaturile tatălui său. Cum adevărat? El să între într-o armată străină pentru el și să lupte în contra Românilor? Căci doar eră Român și el!

Și când într'un târziu se despărțiră, bătrânul Marcov eșit din fire de entusiasm, pentru gloria ce-și închipuia că o vor câștiga Bulgarii, strigă:

„Trăiască Bulgaria!”

Și 'n momentul acela, Ștefan simți un fior prin tot corpul și cu vocea lui clară, ca de argint, strigă uitându-se în ochii tatălui său:

„Trăiască România!”

Și 'n noaptea aceea trecu Dunărea să între în armata română!

Brașov.

STELIAN RUSSU.

Concertul din Oradea-mare.

— La 22 Ianuarie. —

De un șir de ani, tinerimea română din Oradea-mare aranjează în carneval câte-un concert însoțit de petrecere de dans. Un privilegiu acesta, merit ca societatea românească din Bihor să se întrunească și petrecând împreună o seară plăcută, să se poată afirmă și ea. Din an în an, concertele aceste, mai de multe ori întregite și cu reprezentații teatrale, au avut un succes tot mai mare, căci aranjatorii au cerut concursul talentelor noastre artistice, cari au făcut anume studii mai înalte de muzică. Astfel anii trecuți avurăm ocasiunea să aplaudăm pe dsoarele Va-

leria Pop, Virginia Gal, Adelina Piso, Olivia Bardosy, care au lăsat la noi suvenirii plăcute.

Anul acesta tinerimea a prezentat publicului talente noue, cu plăcere aplaudate în alte părți, dar încă necunoscute în Oradea-mare. Și constatăm cu bucurie, că alegerea a fost norocoasă. Domnișoarele surori Aniți și Mariți Onițiu, precum și talentatul nostru tenorist dl Vasile Popovici, au eucerit tot auditorul. Din succesul acesta a avut o parte bine meritată și tinera diletantă dsoara Irina Popovici, fiica dlui protomedic comitatens dr. George Popovici.

La concert a luat parte aproape toată elita românească din Orade. Provincia încă a fost reprezentată prin câteva familii. Mulțumirea n'a lăsat nimica de dorit. Veselia a fost generală. Petrecerea a reușit bine.

Programa concertului a fost următoarea:

1. „Marș românesc” esec. de orchestra tinerimii.

2. Schubert: *a*, Serenadă, *b*, Tu ești odihna, cântate de dl Vasile Popovici, acomp. pe pian de dl profesor de muzică: Iosif Vomaeska.

3. Verdi: Aria mare din opera „Traviata”, cântată de dsoara Aniți Onițiu, acomp. pe pian de dsoara Mariți Onițiu.

4. „Dormi iubito”, poezie de Al. Vlăhuța, decl. de dl Nestor Porumb.

5. Thoniser: „Duo Brillant”, esec. de dsoara Irina Popovici (pian) și dl Emil Monția (violină).

6. Dima: *a*, Mezul nopții, *b*, Mugur, mugurel, cântate de dl Vasile Popovici, acomp. de dl Iosif Vomaeska.

7. Potpourri românesc, solo, esec. de dsoara Irina Popovici.

8. *a*, Arditi: „Kuss-walzer”, *b*, Cântece românești, dsoarele Onițiu.

9. „Herșeu Bocegul”, monolog comic, predat de dl Victor Mercea.

10. „Cântecul țiganilor” din opera „Troubadurul” de Verdi, esec. de orchestra tinerimii.

Precum se vede, a fost un concert de elită, în care s'au cântat în deosebi muzică clasică; dar s'a dat un loc cuviincios și muzicii populare române.

Nu este scopul nostru să urmărim punct de punct toată programa. Vom notă câteva impresii în general

În locul prim accentuăm marele succes al dsoarei Aniți Onițiu. Necunoscută încă în Orade, publicul a așteptat-o cu multă curiozitate. Aria mare din opera „Traviata”, brilianta compoziție a lui Verdi, i-a oferit privilegiu bun spre a-și desvoltă toată forța, rutina și dulceața vocii. Vedând-o atât de fragedă, mirarea cuprindea pe toți ascultându-i tăria vocii, care și 'n registrele cele mai nalte sună puternic și sonor. Staccatele și trillele sale păreau niște cântece de privighietoare. În Kuss-walzer ne-a făcut să-i admirăm dulceața cu care cântă. Iar cântecelele românești le-a prezentat cu un farmec drăguț, care învelia inimile și indemnă pe toți să aplaudeze.

Dsoara Mariți Onițiu a ținut acompaniamentul pe pian discret, cu multă artă.

Dl Vasile Popovici, bun cunoscut al nostru de la concertul din vara trecută de la Abrud, a fost mult aplaudat pentru piesele lui Schubert, pe cari le-a cântat cu adâncă simțire și cu nuanțare fină. Culmea succesului său a fost „Mugur mugurel” în care a vârsat atâta duioșie și pătundere, că toată

sala a ramas profund emoționată. Vocea sa dulce și puternică totodată stăpâni toate inimile și un vifor de aplause entusiaste ceru bisarea. Eră o naltă plăcere, care te transportă pe plaiurile fericirii.

Dșoara Irina Pepovici, care acuma pentru prima-oară s'a presintat în public ca pianistă, atât în due-tul cu desterul dl Emil Montia, cât și în potpuriul românesc, a surprins pe toți cu tehnica sa frumoasă.

Declamația a avut singurul'cusur, că nu s'a au-dit bine.

Orchestra a eselat în deosebii în piesa a doua, cam lungă înse la sfârșitul unui concert lung, când auditorul își perde răbdarea.

Monologul — după unii — nepotrivit pentru asemenea concert, a fost predat cu multă vervă și cu mult umor de dl Victor Mercea.

Ceea ce ne-a displăcut, a fost că sub durata concertului ușa se tot deschidea și închidea, conturbând cu scârțăitul seii atât pe debutanți, cât și au-ditorul.

*

Apoi a urmat dansul, care a început cu Arde-leana. Dintre dansurile românești, s'au mai jucat: Romana, Hora, Sërba. În primul Quadrille am numë-rat 40 de părechii.

Veselia a atins culmea când președintele de onoare, dl Iosif Roman, bêtânul cu inimă tineră, a intrat în rândul dansatorilor jucând Ardeleana, aco-perit cu aplause din toate părțile salei.

În paușă o ceată de tineri, sub conducerea vă-tavului Ioan Candrea, a jucat Călușerul și Bătuta.

Petrecerea a ținut până dimineța la 5¹/₂ cu mare animo.

Lista damelor ni s'a presintat astfel:
doamnele Buna, Buzila, Diamandi, Duma, Er-délyi, Filip (Lugașul-de-jos), Flonta, Gherlan (F. Oșorheiu,) Githe, Horvath, Lazar, Mathé, Maroš, Onițiu (Seghedin,) Păcala, Pantea, Popu, Popa (Tă-șad,) Popescu, dr. G. Popovici, Ruja, Sfurlea (Cehei,) Vulcan, Waltner (Beins,) Womacica, Zigre ;

domnișoarele: Elena Blaga (Sërbi,) Bica (Tă-șad,) Lucretia Botto (M. Peterd,) Buzila, Sofia Cri-șan (Beins,) Cornelia Erdélyi, Filip (Lugașul-de-jos,) Marioara Ghite, Aniți și Mariți Onițiu (Seghedin,) Veturia Palady (Borod,) Georgina Papp (Beins,) Sil-ivia Pap (Bunteșci,) Veturia Pap (Beins,) Irina Po-povici, Ana Rudow, Eugenia Sfetea (Brașov,) Cor-nelia Sfurlea (Cehei,) Lucretia Zigre.

Încheiând aceste rânduri, aducem mulțumirile noastre comitetului aranjator, care, în frunte cu pre-ședintele de onoare dl Iosif Roman, au făcut publi-cului românesc din Orade și din Bihor o seară atât de plăcută.

LITERATURĂ.

Când a scris Andrei Mureșianu „Deșteap-tă-te Române“. Dl Iosif Sterca Șuluțiu scrie în „Tri-buna“ că s'a adresat dlui N. Petra-Petrescu în Bra-șov, rugându-l să întrebe pe vèduva poetului, dacă șeie când a scris bărbatul ei poesia „Deșteaptă-te Române“. Dl Petrascu raspunde, că vèduva susține cu tărie că „Deșteaptă-te Române“ s'a compus în 1842, dar nu s'a publicat, de teamă ca autorul să nu

aibă neplăceri. Vèduva căsătorită cu poetul în 1842, a audit cântându-se în anul acela poesia aceea la doue ocașii. Melodia, făcută de Anton Pann, a fost adaptată după melodia unei poeșii a aceleia.

Finanțele României. În sesiunea sa generală din 1903, Academia Română va decerne și *Premiul Neu-schotz*, de 2000 lei, celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Expune-rea finanțelor statului român de la 1859 până la 1902, cu o întroducere asupra finanțelor Domniilor Regulamentare.“ Terminul prezentării manuscrip-teilor la concurs este până la 1 septembrie 1902.

Sudermann în românește. Dnii Il. Chendi și C. Sandu, cari au tradus și publicat în „Familia“ piesa „Ioan Botezătorul“ tragedie în 5 acte și un preludiu de Hermann Sudermann, au reprodus-o a-cuma și în broșură la Orăștie în tipografia „Mi-nerva“, care a presintat-o, ca tipar, în formă fru-moasă și plăcută. Cetitorii nostri cari cunoc aceasta lucrare valoroasă, pot s'o aibă acuma în ediție se-parată.

Schimbare redacțională. „Biserica și Școala“ organul dieceșei Aradului, care anul trecut a apărut sub redacția dlui Vasile Mangra, de la anul nou are de redactor pe dl Romul Ciorogar, din cauză că pă-rintele Mangra fiind ales vicar episcopesc, s'a mutat la Oradea-mare.

„Foaia Pedagogică“ a încetat. Nu este nici o adunare de învățatori, în care să nu se manifesteze dorința să se înființeze un organ pedagogic. Când apoi dorința se împlinește, învățatorii nu-i dau spri-jinul și revistele pedagogice rënd pe rënd sunt si-lite a-și sistă aparițiunea. Astfel a încetat la finea anului trecut și „Foaia Pedagogică“ din Sibiu, căci învățatorii noștri sunt și ei ca ceilalți Români, nu le place să dea parale pentru literatură.

„Timpul“ din Cernăuți încetează. Ziarul „Tim-pul“ din Cernăuți anunță, că pe 14 zile își sistează aparițiunea. Dacă în acest interval își va putea in-cassă restanțele, va reapare. Dacă nu, restanțierii il vor avea pe conștiință.

TEATRU.

Concert și reprezentație teatrală în Abrud. A doua zi de Crăciun s'a dat în Abrud, la inițiativa dlui paroc Iosif Gomboș, un concert și o represen-tație teatrală în sala otelului „Detunata“. Corul de 40 persoane, toate și toți în costume buciunănești, făcënd cea mai plăcută impresiune, a cântat trei piese, apoi 2 sopran. După aceea s'a reprezentat „Ruga de la Chiseteu“ comedie poporală într'un act, cu cântece și joc, de Iosif Vulcan. În sfârșit a ur-mat un dans vesel.

Concert și teatru în Recița-montană. Reuniu-nea română de cântări și musică din Recița-mon-tană a aranjat a doua zi de Crăciun concert și tea-tru în localul Casinei române, sub conducerea învê-tătorului Iosif Velcean. S'au cântat compoziții de Vidu; s'a jucat „Piciorul fără voie“ comedie într'un act de Anton Pop. În urmă dans.

Serată declamatorică-teatrală în Mercheașa. Tinerimea română din Mercheașa a aranjat în du-mineca trecută, 20 ianuarie, serată declamatorică-teatrală. S'au declamat poeșii, anecdote, dialoguri; apoi s'a jucat: „Norocu 'n casă“ comedie de Bb.

Concert și teatru popular în Comlăuș. Corul vocal din comuna Comlăuș, comitatul Arad, a dat în duminica trecută, sub conducerea învățătorului Ioan Roșiu, concert și teatru popular. S'a cântat compoziții de Muslcescu și N. Ștefu; s'a jucat comedia „Pisica” într'un act de Theocar Alexi. În sfârșit dans cu Călușerul și Bătută.

Concert și teatru la Râșnov. Societatea de lectură română din Râșnov a aranjat la 6/19 ianuarie concert popular, cu cântări și declamațiuni, după care s'a jucat comedia într'un act „75 mii de lei” de N. Bogdan. Apoi a început dansul.

MUSICĂ

O serată literară-musicală în Paris. Cercul român din Paris a dat în ajunul anului nou o serată literară-musicală. Dl D. C. Ollanescu, distinsul academician, a vorbit despre Datinele Românilor la Crăciun și la anul nou Dni Laphrange de la teatrul Antoine și N. G. Mihăescu au recitat versuri. Dșoara Roxanie Mavrocordat a cântat o romanță. Iar dl H. Ștefanescu, un esecelent diletant, a executat pe vioară mai multe arii naționale. Apoi a urmat un cottillon splendid. Orchestra a fost compusă din lăutari români, sub conducerea lui Mitache Mihăiță, care cântă la Montmartre.

Concert în Bocșa-montană. Reuniunea română de cântări și muzică din Bocșa-montană „Armonia” a dat la 6/19 ianuarie concert popular, cântând în deosebii compoziții de I. Vidu. După concert, dans.

Concert în Ilia mureșiană. Tinerimea din Iliamureșiană va aranja la 27 ianuarie n. concert popular, după care va urma dans.

PICTURĂ

Expoziția pictorului Petrașcu în București. Fratele dlui Nicolae Petrașcu, cunoscutul scriitor din București, pictorul George Petrașcu a deschis o expoziție a tablourilor sale la Ateneul Român. Expoziția e vizitată de multă lume și mai mulți ênși au cumpărat din lucrările talentatului pictor. Printre aceștia găsim pe dnii Delavrancea, Urechia, Vlahuța, arhitectul Mineu și pe alții.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Crisa de la gimnasiul din Brașov terminată. Am scris și noi, că dl Virgil Onițiu, meritosul director al gimnasiului gr. or. românească din Brașov, ș-a dat dimisiunea și că corpul profesoral, identificându-se cu directorul seș, a cerut consistoriului din Sibiu să nu primească dimisiunea. De atunci chestiunea aceasta a agitat mult opiniunea publică română, care luase cu durere act de crisa produsă. Acum aflăm cu bucurie, că consistoriul a hotărât să nu primească dimisiunea, invitându-l să-și recupe îndată funcțiunea, anulându-se decisul ilegal de suspendare adus de Eforie și delegațiuni. Astfel dl Onițiu primind satisfacția dorită, se sperează și se crede, că în curând își va recupă locul unde s'a afirmat cu atâta zel și succes.

Boboteaza în Oradea-mare. În biserica gr. cat. catedrală a pontificat ênsus episcopul Mihail Pavel, asistat de canonicii și de alți preoți. Cântările liturgice le-a cântat corul seminarial. — În biserica greco-orientală a servit vicarul Vasile Mangra cu asistență de protopopi și alți preoți. Sfințirea apei s'a făcut înaintea bisericei, în piață, unde eră postat un batalion de onoare sub comanda vicecolonelului Schmiedt, cu muzica militară, fiind de față lt. mareșal campestru Lovetto și câte doi oficeri delegați din toate batalioanele. La actele principale batalionul a dat salvele și muzica a cântat imnul imperial. Vicarul cu asistența sa a trecut de-alungul frontului și a stropit cu apă sfințită pe soldați, corpul ofițiresc și tot publicul. Au asistat aproape toți Români din Oradea mare, fără deosebire de confesiune, dimpreună cu multă lume străină.

Doctor nou. Dl *Augustin Străitar*, originar din Hațeg, a fost promovat la 19 ianuarie, la universitatea din Cluș, doctor în științele juridice.

Dl V. A. Urechia la pensie. Prin noul buget, de la 1 aprilie se va suprima catedra dlui V. A. Urechia, de la facultatea de litere din București. Dl Urechia își exprimase dorința de a se retrage pe aceea zi la pensie.

C E E N O U.

Hymen. Dl *Ștefan Rozvány* avocat în Arad și dșoara Felicia Beleş, fiica dlui Ioan Beleş, notar public regesc în Arad, își vor serba cununia la 3/16 februarie, în catedrala gr. or. română din Arad. — Dl *Alexandru Breban*, subjude la judecătoria ceruală din Alba-Iulia, s'a fidanțat cu dșoara Ida Papp, fiica protopopului Ioan Papp din Boesig, comitatul Aradului. — Dl *Aurel Bersan*, subjude regesc în Cămpeni, s'a logodit cu dșoara Otilia Morariu, absolventă de preparandie, fiica dlui Gerasim Morariu, proprietar în Cămpeni. — Dl *Ioan Tat*, absolvent de teologie și dșoara Paraschiva Borzea se vor cununa în 14/27 ianuarie în biserica gr. or. din Coveș. — Dl *Adam Basarab* din Romos și dșoara Cornelia Stanca din Varper s'au fidanțat.

Știri personale. Dl *Aurel Diaconovici*, originar din Boesă-montană, aședat de mai mulți în România, unde este inginer-șef-județian în Tergu-Jiului, a fost decorat la anul nou de regele Carol cu ordinul „Cavaler al Coroanei României” pentru lucrările sale tehnice. — Dl *Alexandru Liuba* din Banat, care face studii de sculptură la München, a primit mențiunea primă dintre vr'o 200 concurenți, la concursul „Syssiphus” publicat de academia de bele arte de acolo.

Balul Reuniunii femeilor române din Sibiu, dat la 19 l. c., a reușit foarte bine. A fost, ca totdeauna, un adevărat bal de elită. Dansurile sociale s'au jucat de 60 părechii. A fost de față și mitropolitul Ioan Mețianu; armata represintată prin doi generali, doi coloneli, un vicecolonel și o mulțime de ofițeri; comitatul prin vicecomitele și alți funcționari. Au fost de față doamnele: Maria Cosma, Marie-nescu, dr. Stroia, Moga, Beu, Lucia dr. Cosma, dr. Isac, Cristea, Luisa Rațiu, St. Stroia, Diaconovich și domnișoarele: Minerva și Hortensia Cosma, Delia Marienescu, Letiția Calefariu (Seliște,) Dora Colbasi, Alexandrina, Aurelia și Eugenia Moga, Uilă-

can (Blaș,) Lucreția Benția, Livia Bran de Leményi, Agnes Cristea, Eleonora Borcia, Cornelia Decian, Cornelia Man, Onițiu, Alma și Leontina Păcurar, Aurelia Radu (Uioara,) Aurelia Stoica, Hortensia Penciș, Silvia Layton.

Un nou membru fondator al Asociațiunii. Rds. domn canonic *Artemiū Sarkady* din Oradea-mare s'a făcut membru fondator la Asociațiunea pentru literatura și cultura poporului român, depunând la comitetul despărțământului oradan, drept taxă de 200 fl., doue acții de ale institutului de credit și economii „Sătămăreana“ din Săini, în valoare nominală de câte 100 fl.

Societatea „România Jună“ din Viena a serbat la 1/14 l. c. a trei-zecea adunare generală a sa, la care a luat parte un public numeros. Adunarea a fost deschisă de președintele Titu Perția. După fiecare punct al programei a cântat muzica militară. În deosebi a făcut plăcere auditorului uvertura „Craiu nou“ de C. Porumbescu. Membri emendați au fost proclamați dnii dr. T. L. Tilea Sibiiu, dr. Alexandru Crăciunescu Timișoara, Aurelian Turcan Cernăuți. După terminarea adunării, a urmat dansul.

O nouă reuniune femeiască. Ministeriul aprobând statutele Reuniunii femeilor române din Bucuream, de lângă Abrud, comitetul acesteia s'a constituit astfel: presidentă dna Aurelia Popa, vicepresidentă dna Maria David, casieră dna Lucreția Macaveiș, secretar parocul Arion M. Popa.

Balul „Junimei“ din Cernăuți. Societatea academică „Junimea“ din Cernăuți va aranja la 24 ianuarie v. (6 februarie n.) bal în localul Societății filarmo-nice. Președinte de onoare e Eudoxie baron de Hormuzachi, președintele comitetului aranjator Nicu cav. de Flondor, președintele Societății Eusebie Antonovici. Comitetul aranjator se compune din 59 persoane.

Institut de bani în Chior. Firma institutului de credit și economii „Chioreana“ din Șomcuta-mare înregistrându-se de către tribunalul din Sătmar, institutul își va începe activitatea în 15 februarie. Directorul executiv al noului institut este dl Niclae Nilvan.

Petrecere populară în părțile sătmărene. Frun-tașii bisericești gr. cat. din Dob, comitatul Sătmar, au voit să dea la 8 ianuarie petrecere populară cu dans, precedată de o reprezentație teatrală, jucând prin băieții școlari „Nunta lui Pirjol“ de Iosif Vulcan; înse pretorul a oprit teatrul și astfel nu s'a ținut decât dansul.

Mărci postale noue. Ministrul ung. de comerț va mai pune în circulație, afară de mărcile în valoare de coroane de până acum, și mărcile de câte 20 și 30 bani și de câte 2 și 5 coroane. Mărcile de câte 5 coroane, cari servesc cu deosebire pentru francarea pachetelor și mandatelor de valoare mai mare, se vor putea căpeta numai la oficiile postale administrate de erar. Mărcile postale de câte 3 coroane, ce de present sunt în circulație, cu ziua de 31 martie 1901 vor fi cassate. După acel termin, cei cari vor avea astfel de mărci, le vor putea schimba, dacă mărcile sunt întregi și nefolosite, la oficiile postale până la 30 iunie 1901.

Au murit: *Vasilie Dumbrava*, învățător la institutul r. u. corector din Gherla, tatăl dlui Vasilie Dumbrava profesor în Beins, la 16 l. c. în etate de 68 ani; — *Anastase Bârsan*, învățător-diriginte în Turcheș, la 7/20 ianuarie, în etate de 62 ani.

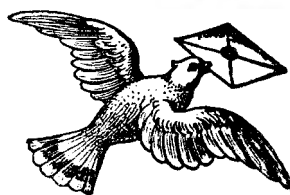
DIN LUME.

Regina Victoria a Angliei a murit. Bătrâna regină Victoria a Angliei a murit la 9/22 l. c. în etate de 82 ani. A fost toată viața sănătoasă și ar fi putut să mai trăiască câțiva ani, înse — după afirmățiunea ziarelor — șcirile rele din Africa-de-sud au frânt-o trupeșce și sufleteșce. A slăbit, apoi a cădut bolnavă și după suferințe de câteva luni a murit. — Următorul ei, noul rege al Angliei, este fiul seii cel mai mare, Adalbert Eduard, cunoscut sub numirea de principele de Walles. Acesta s'a născut la 9 novembre 1841. S'a căsătorit cu Alexandra, fiica regelui Christian IX al Danemareei, la 1863. Are doi fii și trei fete.

Albumul Adelinei Patti. Celebra cântăreață spaniolă posedă un album în care toți prinții și toți regii au scris câte ceva. Astfel, Tarul a scris: „nimeni nu linișteșce ca superba dvoastră voce“; împăratul german: „celei mai admirabile privighetori din toate timpurile“; regina Spaniei: „unei Spaniole din partea reginei sale, care este mândră s'o numere printre supusele sale“; în sfârșit regina Engliterei: „dacă regele Lear avea dreptate să zică, că o dulce voce e un dar prețios, dvoastră, scumpă Adelina, sunteți cea mai bogată din toate femeile“. Singur Șahul Persiei nu scrisese încă nimic; prins înse la Ostenda în vara trecută el a scris în limba persiană următoarea reflecție: „muzica este un frumos lucru“.

Un leu ras. În mica localitate Yotalifera, aproape de castelul Patti Adelina din Wales, scriu foile engleze, s'a deschis zilele acesteia menageria numită Graigrafit. Câștig nu avea de loc și de aceea proprietarul se hotărî, pentru a atrage publicul, ca să lase să fie ras un leu cu numele Marco de către barbierul satului dl Philipi. Afise late anunțau marele eveniment și de fapt în ziua hotărîta menageria eră ticsită de publicul curios. Barbierul însoțit de dresator intră în colivia lui Marco. Dresatorul cu biciul ridicat a silit pe fiară să se așeze în poala lui Philipi ca să fie ras. Marco, mai mult de frică, s'a așezat mărîind și scrășînd din dinți. Îndrăsnetul barbier și-a împlint ordinul cu „vervă“. I-a legat lui Marco șervetul sub barbă, l-a săpunit și în fine l-a ras. Marco astăzi e eroul zilei și lumea se imbulzeșce la menagerie să admire vedenia neobiceinită, — pe leul ras.

Poșta redacției.

Dșoarei M. C. în S. A sosit tocmai în momentul d'a pune foaia sub tipar. În ur. viitor. Mulțumiri și complimente.

Panciova. Nu se poate.

Câmpeni. Pentru asemenea comunicări nu se plăteșce nici o taxă.

Paris. Nu mai aveți nimic la noi. Mai trimiteți.

Avis abonanților nostri. Numărul acesta se mai trimite tuturor abonanților nostri din anul trecut. Rugăm pe toți aceia cari încă nu ș-au achitat abonamentul, să binevoiască a-l înnoi. Cei ce nu mai vor să se aboneze, sunt rugați a ne înapoia numărul acesta ca să le sistăm expediarea.